

Genomineerden Ekoland Innovatieprijs

Inspirerende ondernemers

De jury van de Ekoland Innovatieprijs heeft een bezoek gebracht aan de drie genomineerde bedrijven: coöperatie Organic Goat Milk, Boerderij Ruimzicht en Boerderij de Vijfprong. In het vorige nummer van Ekoland werden deze mooie bedrijven al even geïntroduceerd. Dit keer brengen we hen uitgebreid voor het voetlicht. De jury van de Ekoland Innovatieprijs bestaat uit Jan de Veer, Jan Spaans, Maria van Boxtel, Jan Diek van Mansvelt en Ellen Winkel. Zij bezochten de genomineerden op hun bedrijven, en namens de hele jury schreef Ellen Winkel het verslag.

Coöperatie Organic Goat Milk: vertrouwen in de toekomst

Op 1 juli van dit jaar is de coöperatie Organic Goat Milk opgericht. Door samen te werken kunnen de geitenhouders de afzet van hun melk veel efficiënter organiseren. Hiermee bouwen ze een fundament onder hun bedrijfstak.

Gerrit Verhoeven: "Omdat er lange tijd weinig samenwerking in onze sector was, hebben we tien jaar geleden belangenvereniging De Groene Geit opgericht."

"Mijn zoon wil doorgaan met ons bedrijf," vertelt geitenhouder Cor Struik. "Als hij dat tien jaar geleden had gewild, had ik gezegd 'zoon, je moet het niet doen'. Nu denk ik 'hij kan een rendabel bedrijf overnemen'." Duidelijker kan Struik het niet zeggen: hij heeft weer vertrouwen in de toekomst. En dat is precies wat de geitenhouders hebben bereikt door de afgelopen jaren intensief met elkaar samen te werken.

Aan de keukentafel bij de familie Verhoeven krijgt de vak-

jury uitleg van drie bestuursleden – drie geitenhouders dus - van de dit jaar opgerichte coöperatie. Heinie Alting uit het Zuid-Groningse Sellingen is voorzitter, Cor Struik uit Dirksland op Goeree-Overflakkee regelt de verkoop en Gerrit Verhoeven uit het Brabantse Biezenmortel is de man van de logistiek.

Verhoeven vertelt hoe het initiatief tot stand is gekomen. "Tot tien jaar geleden was er weinig samenwerking in onze sector. Met hulp van Biologica hebben we toen belangenvereniging De Groene Geit opgericht." Met Verhoeven als voorzitter wisselen de leden veel uit: over nieuwe voermethodes, over de opleiding van nieuwe geitenhouders, over hoe je elkaar ondersteunt bij het ruimen van een zieke kudde - iets wat nu weer erg actueel is, natuurlijk. Een groot algemeen probleem was, dat ze een prijs beurden die ruim lager was dan de kostprijs. "We zijn met projecten gestart om de kostprijs omlaag brengen. En we wilden samen met de werkers een coöperatie oprichten. Maar we kregen het niet rond: verwerkers en boeren kwamen niet op één lijn."

Efficiënter

Dus staken de geitenhouders de koppen opnieuw bij elkaar om nu zónder de verwerkers een coöperatie op te richten. Met succes. Op 1 juli dit jaar gingen ze van start met 22 leden. In Nederland zijn 50 melkgeitenbedrijven, waarvan er 22 zelf kaas maken. Van de 28 bedrijven die melk leveren aan een afnemer is dus het overgrote deel lid.

Efficiëntere logistiek is een groot voordeel. Voorheen reden alle verwerkers dwars door Nederland. Nu doet de tankwagen de ene dag een rondje Noord-Nederland en de andere dag een route door het zuiden. Had de kaasfabriek eerst niet altijd genoeg melk om de kaasbak te vullen, nu kan de coöperatie de juiste hoeveelheid melk leveren. Met elkaar beschikken de leden over 9,5 miljoen liter per jaar, die ze deels rauw verkopen, deels terugkrijgen als melkpoeder voor de lammeren en deels laten verwerken tot kaas in dezelfde fabrieken als voorheen. Maar nu zetten ze het product zelf in de markt onder een eigen merk. De afzetmarkt ligt voornamelijk over de grens, maar dat zien ze graag veranderen: "Onze kaas moet in de Nederlandse supermarkten liggen."

Boerderij Ruimzicht: sprekende details

Hoe rond kun je de kringlopen maken? Op boerderij Ruimzicht in Halle rijdt de shovel op zelf geperste koolzaadolie. De melkmachine draait op energie van de eigen zonnepanelen. En wat doe je met oude tegeltjes? Kapot slaan en er vrolijke mozaïeken van maken in de nieuwe, ecologisch gebouwde kantine.

Bij het bezoek aan boerderij Ruimzicht, een gemengd bedrijf van 44 hectare in de Achterhoek, is de jury onder de indruk van de manier waarop Gerjo Koskamp zijn idealen realiseert tot in de kleinste details: de jonge beuken die in het weiland bij de drinkwaterbakken zijn aangeplant; de pers om zelf koolzaadolie te persen; de balken in het voerhek van de nieuwe heuvelstal (in de oude stal vormden ze de achterrand van de ligbox).

Zo probeert Gerjo, samen met zijn vrouw Annet en tuinder Fred Beijeveld, op allerlei manieren de cirkels op Boerderij Ruimzicht rond te maken; een gemengd biologisch-dynamisch bedrijf met eigen energievoorziening, waterzuivering, regenwateropvang, zorg, recreatie (overnachten in een Mongoolse Ger, eenoudervakanties, melken voor kinderen), regionale afzet en vaste klanten die meebetalen aan investeringen.

Tot in de details

Goede intenties zijn mooi, maar wat komt daar in de praktijk van terecht? Dat is nu zo leuk als je met Gerjo Koskamp over zijn bedrijf loopt: steeds wijst hij op een ander detail. Je krijgt het idee dat alles klopt.

Q-KOORTS

Voor het drukklaar maken van dit nummer van Ekoland is er nog volop discussie in de Kamer met LTO over de mogelijkheid om drachtige geiten te testen op Q-koorts.

"Dat zou een enorm verschil maken," aldus Gerrit Verhoeven van De Groene Geit en van de Coöperatie Organic Goat Milk. "De geitensector komt in Nederland namelijk voor een enorm probleem te staan. Als alle drachtige geiten worden geruimd op bedrijven waar een geval van Q-koorts wordt ontdekt, betekent dat dat er veel minder lammeren geboren gaan worden. Een deel is dan geruimd, en de geiten die overbleven op de geruimde bedrijven krijgen een fokverbod voor het leven. Boeren overwegen om het fokken met geiten uit te stellen. Dit buiten het feit of je wel moet willen dat drachtige gezonde dieren moeten worden afgemaakt. Want laten we wel wezen: de geiten hebben nergens last van.

Stel er worden 35.000 geiten afgevoerd. We hebben dan 40.000 lammeren nodig. In Nederland worden er jaarlijks 8000 nieuwe geitjes geboren. Kortom, de continuïteit van de sector komt in gevaar. De beesten met een fokverbod kunnen nog twee jaar gemolken worden, maar daarna moeten ze vervangen worden.

Importeren van geiten is voor Verhoeven geen optie. Nederlandse geiten hebben de hoogste gezondheidsstatus. Franse geiten hebben vaak de reumaziekte CAE en een lymfeklier-aandoening CL. Een boer wil toch niet werken met zieke dieren."

Elkaar helpen

"Biologische bedrijven hebben net zo veel kans op een besmetting als gangbare. Je zou hooguit kunnen zeggen dat biologisch gehouden geiten een wat hogere weerstand hebben, waardoor ze wat minder snel besmet worden, maar dat is niet bewezen. Q-koorts bestaat al 70 jaar in Nederland. Nu is er via de geiten een gemuteerde variant het land in gekomen waar mensen ziek van worden. Dat is het probleem.

Ik hoop dat de Tweede Kamer alsnog besluit tot het toestaan van de test. Als ik mijn 250 drachtige geiten kan testen, en de ene besmette erussenuit kan pikken als die er tussen zit, dan komt de voortgang van de sector niet in gevaar. De andere 249 geven dan goede lammeren.

Als collega's proberen wij elkaar te helpen. We bieden boeren aan om het ruimen door collega's te laten doen. Zij weten hoe ze met geiten om moeten gaan, maar hebben geen emotionele band met dat bedrijf. Ruimen op je eigen bedrijf is ondraaglijk voor boeren. Ook proberen we elkaar te helpen met het herbevolken van de bedrijven zodat er weer biologische dieren op de bedrijven komen die bewezen hebben onder biologische omstandigheden te produceren. Tot slot zijn we nog even druk bezig met lobbyen om de test toe te staan."

Gerjo Koskamp:

"We proberen de cirkel rond te maken met eigen energievoorziening, waterzuivering, zorg, regionale afzet en recreatie."

De koolzaadoliepers

Het is half november. De nieuwe heuvelstal is leeg, want de vijftig koeien lopen – of liever gezegd liggen – buiten, in alle rust, mooie hoorns op de kop, rood en zwart door elkaar. Drie eigen stieren staan bij de stal met enkele droge koeien zodat ze rustig blijven. Het vee krijgt voer van eigen land. Het mestoverschot gaat naar een akkerbouwer in de buurt in ruil voor stro. De melk gaat naar kaasfabriek Aurora. Klanten kunnen de kaas in de eigen boerderijwinkel kopen.

Sinds 2005 zijn er een tuinbouw- en een zorgtak bijgekomen. Tuinder Fred Beijleveld verbouwt op twee hectare groente en maakt pakketten voor 150 abonnees. Vier mensen met een re-integratietraject werken mee. Producten worden uitgewisseld met andere leden van de Biologische Producentenvereniging Achterhoek.

Op het dak van de stro-opslag liggen 30 zonnepanelen, die gefinancierd zijn door zestig klanten via de formule van Boer zoekt Buur. De 'buur' geeft 250 euro aan de boer en krijgt zes waardebonnen van 50 euro terug. Elk jaar kan hij een bon inwisselen voor producten van de boerderij. Dat draagt weer bij aan extra omzet. En extra betrokkenheid van de burger.

De Vijfsprong: boeren met de buurman

Even leek het erop dat De Vijfsprong in Vorden moest verdwijnen om ruimte te maken voor natuur. Maar nu staat er een gloednieuwe serre-heuvelstal, lopen er twee keer zoveel koeien en verwerkt de zuiveltak een dubbele hoeveelheid melk. Hoe krijgen ze dat voor elkaar? Een knap staaltje sociale innovatie.

De Vijfsprong begon in 1984 als zorgboerderijtje op drie hectare. Er kwam een koe bij, en nog één. En zo groeide het maar door. Inmiddels is het een grote onderneming: een gemengd biologisch-dynamisch bedrijf van 60 hectare met melkvee, tuinbouw, een kas, een natuurvoedingswinkel, eigen zuivelverwerking en een grote zorgtak. De rondleiding van de jury begint in de vorig jaar gebouw-

de serre met in het midden een stroheuvel, waar de gehoornde koeien, die net van buiten komen, al snel rustig gaan liggen. Een serre is bijzonder, maar een serre-heuvelstal is nergens anders te vinden. "Het is een eigen ontwerp," vertelt Willem Beekman, één van de vier vennoten. "Een open strostal met een gezond stalklimaat, zonder de nadelen van de traditionele potstal."

Goede afstemming

De vernieuwing werd mogelijk, door een bedreiging om te bouwen tot kans. Er lagen plannen om De Vijfsprong en vier andere boeren in natuurgebied Galgengoor uit te kopen. Willem Beekman: "Met die boeren samen hebben we een antwoord gezocht." Dat heeft veel opgeleverd. Alle bedrijven zijn er nog, twee zijn omgeschakeld naar biologisch en de buurman, een varkenshouder, heeft zich bij De Vijfsprong aangesloten. Hij heeft zijn grond en dierrechten ingebracht en zijn varkensstal afgebroken, zodat de Vijfsprong kon uitbreiden van 24 naar 50 koeien en een nieuwe stal kon neerzetten. De melkverwerking was afgestemd op 180.000 liter. Daarom is de oude koeienstal verbouwd om er 350.000 liter melk te verwerken tot onder andere kaas, kwark en room.

De zorgtak werkt zelfstandig en is ondergebracht in Stichting Urtica. Een andere stichting bezit de gebouwen en 2 hectare grond en verhuurt die aan de zorgstichting, aan de landbouw-CV en aan de winkeliers. De boeren pachten het merendeel van de grond (40 hectare) van Natuurmonumenten en de rest van Stichting Grondbeheer BD-landbouw en de Hervormde Kerk. Zo is bewust een structuur gecreëerd die de opvolging van boeren financieel eenvoudiger maakt. Het vraagt wel om een goede afstemming tussen de verschillende teams.

De Vijfsprong zoekt op allerlei manieren contact met klant en burger. Er is regionale afzet via de eigen winkel en via de Biologische Producentenvereniging Achterhoek. Ze doen mee aan Adopteer een Koe, waarbij burgers een band opbouwen met een koe. En ze hebben consumenten gevraagd om grondcertificaten aan te kopen. Zo konden ze twee nieuwe percelen bij het bedrijf voegen.

Willem Beekman:
"Samen met de boeren hier in het natuurgebied hebben we een antwoord gezocht."

Uitreiking Ekoland
Innovatieprijs 2010!
wo 20 januari
om 20.30 uur
op het Horecaplein

Foto Ellen Winkel

Beekman geeft uitleg aan de jury